

participatiewijzer

idee of
thema

gemeentevoorstel



1

Leent het idee/thema zich voor participatie?

- Er is ruimte voor inbreng / informatie te delen
- Geen belemmeringen vanuit wet- en regelgeving
- B&W/Gemeenteraad zijn bereid invloed te delen
- Er is voldoende tijd, geld en menskracht

zo ja

2

Wat willen we met participatie bereiken?

- Ophalen informatie en tips
- Betere kwaliteit van beleid
- Meer draagvlak/minder weerstand
- Anders, ...

op zoek naar

burger
participatie

3

Breng de omgeving in kaart

- Wie zijn de belangrijkste spelers?
- Wat weten we van elkaar?
- Wat weten zij van het onderwerp?
- Welke verwachtingen hebben zij?

4

Welke mate van participatie is gewenst?

-  Gezamenlijk beleid, keuzes en besluitvorming
-  Nog geen concreet plan, wens om door te praten met anderen, advies vragen om zo zelf betere keuzes te maken
-  Aansluiten bij wensen/ideeën samenleving, plan is voorbereid, mening hierover vragen, gemeente besluit zelf over vervolg
-  Eenzijdig informeren is de basis, er is nog geen invloed voor het publiek

participatiemenu

samen doen

adviseren

mening geven

informeren

5

Bepaal de participatievraag. Het kernverhaal

- sluit aan bij de belevingswereld, vragen en verwachtingen van de betrokkenen
- is van belang, klein, dichtbij en nu en gaat over inhoud en proces

6

Wat is de participatievorm?

- Overweeg wie we inzetten als afzender
- Bepaal welke werkvormen en communicatiemiddelen ingezet kunnen worden

7

Welke bestuursstijl past bij de menukeuze?

-  Faciliterend, samenwerkend, delegerend
-  Participerend, consulterend
-  Consulterend
-  Informatief

Uitgangspunten
mate van
participatie

maatwerk
meedoen
creativiteit
verwachtingen

participatiewijzer

idee of
thema

gemeentevoorstel



stap 1

Leent het idee/thema zich voor participatie?

- Er is ruimte voor inbreng / informatie te delen
- Geen belemmeringen vanuit wet- en regelgeving
- B&W/Gemeenteraad zijn bereid invloed te delen
- Er is voldoende tijd, geld en menskracht

Bepaal de stip aan de horizon

Welke issue of vraagstuk gaan we oppakken? Is dat een opgave die ook door betrokkenen zo wordt ervaren en erkend? Zijn we het eens over het beleid/projectdoel?

Het kan de moeite waard zijn om deze vragen niet alleen intern te bepalen, maar ook extern voor te leggen. Zo bepaal je samen het doel.

Bepaal de fase

Per fase kunnen er andere spelers aan zet zijn, wat gevolgen kan hebben voor de participatie en communicatie. Ook kan er onderweg gedurende het traject nog veel gebeuren. De vraag of het idee/thema zich leent voor participatie bekijken we dus telkens voorafgaand aan elke fase.



Op basis van de stip aan de horizon en de fase kijken we naar de randvoorwaarden die bij Stap 1 zijn genoemd. Laten de randvoorwaarden geen participatie toe? Zijn er nog aanpassingen mogelijk, bijvoorbeeld door meer geld of menskracht beschikbaar te stellen?

Soorten fasering

Er zijn verschillende manieren om over fasering na te denken. Op de volgende pagina twee voorbeelden van beleidsfasering en projectfasering.

Beleidscyclus van Winsemius

Uit dit schema is af te leiden op welke momenten het politiek gewicht het grootst is, en hoe de mate van onenigheid zich ontwikkelt. Gedurende de beginfases neemt het politiek belang toe, om daarna weer af te nemen na het bepalen van de oplossing in de beheer- of uitvoeringsfase.

Volgende pagina

Uitgangspunten
mate van
participatie

maatwerk
meedoen
creativiteit
verwachtingen

participatiewijzer

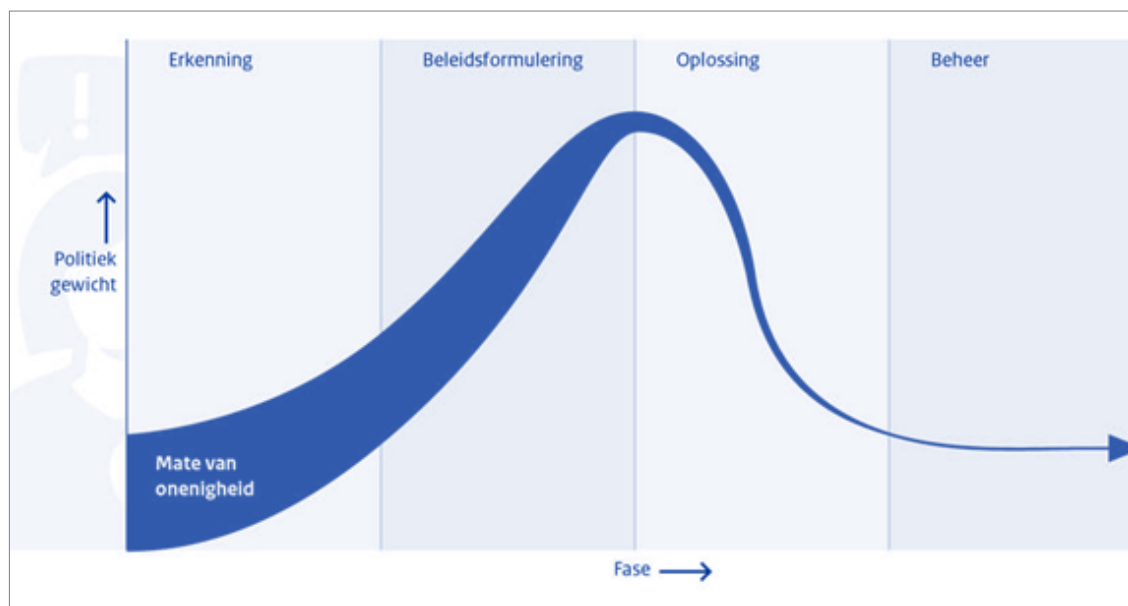
idee of
thema

gemeentevoorstel



stap 1

Leent het idee/thema zich voor participatie? **VERVOLG**



Uitgangspunten
mate van
participatie

maatwerk
meedoen
creativiteit
verwachtingen

participatiewijzer

idee of
thema

gemeentevoorstel



stap 2

Wat willen we met participatie bereiken?

- Ophalen informatie en tips
- Betere kwaliteit van beleid
- Meer draagvlak/minder weerstand
- Anders, ...

Andere suggesties

- Sociale cohesie
- Educatie
- Betrokkenheid
- Overeenstemming
- Begrip

Keuze maken

Vaak wordt tegelijkertijd kwaliteit en draagvlak nagestreefd. Beide doelen sluiten elkaar niet uit, maar toch is het nuttig onderscheid te maken.

- ◇ Beleidsmaatregelen kunnen heel doeltreffend en efficiënt zijn en toch weinig maatschappelijk draagvlak hebben. Omgekeerd kan weinig omstreden beleid behoorlijk ineffectief en inefficiënt zijn.
- ◇ Als het vergroten van draagvlak het hoofddoel is, ligt het voor de hand zoveel mogelijk inwoners te mobiliseren.
- ◇ Als het verhogen van kwaliteit van beleid het hoofddoel is, kun je inzetten op geselecteerde en gemotiveerde inwoners.

Wat we met participatie willen bereiken, bepaalt dus mede de keuze van de werkvormen die je kiest bij Stap 6.

Spelregels

Om resultaat te bereiken met burgerparticipatie geeft de nationale ombudsman drie spelregels:

1. heldere keuzes vooraf: welke vorm van participatie past;
2. een constructieve houding: de gemeente moet ook echt geïnteresseerd zijn en waarde hechten aan de inbreng van burgers;
3. goede informatieverstrekking: burgers op tijd en volledig informeren.

Uitgangspunten
mate van
participatie

maatwerk
meedoen
creativiteit
verwachtingen

participatiewijzer

idee of
thema

gemeentevoorstel



stap 3

Breng de omgeving in kaart

- Wie zijn de belangrijkste spelers?
- Wat weten we van elkaar?
- Wat weten zij van het onderwerp?
- Welke verwachtingen hebben zij?

Inventarisatie

Maak een inventarisatie van alle spelers die een rol kunnen spelen in het beleid of project. Het gaat om spelers binnen en buiten de eigen organisatie, georganiseerde partijen, inwoners, ondernemers, instanties, politiek, media.

Vragen stellen

Stel jezelf de volgende vragen bij het in kaart brengen van de spelers:

- Welke spelers kunnen te maken krijgen met het onderwerp?
- Welke spelers kunnen invloed uitoefenen op het onderwerp
- Welke spelers zijn eerder betrokken geweest?
- Zijn er al afspraken gemaakt of verwachtingen gewekt?
- Hoe kijken de spelers aan tegen de gemeente? Zijn ze positief, is er wantrouwen of zit er oud zeer?
- Hoe kijken spelers aan tegen het onderwerp?

Er zijn verschillende analyses om de standpunten van spelers en hun impact op het onderwerp in beeld te brengen, zoals:

- ⇒ Analyse op macht en invloed (Kleuren ABC)
- ⇒ Krachtenveldanalyse relaties en vertrouwen
- ⇒ Analyse op beweegredenen (belangen, problemen en opties)
- ⇒ Onderzoek

Het communicatieteam kan je behulpzaam zijn bij het maken van de analyse

Uitgangs-
punten
mate van
participatie

maatwerk
meedoen
creativiteit
verwachtingen

participatiewijzer

idee of
thema

gemeentevoorstel



stap 4

Welke mate van participatie is gewenst?

- Gezamenlijk beleid, keuzes en besluitvorming
- Nog geen concreet plan, wens om door te praten met anderen, advies vragen om zo zelf betere keuzes te maken
- Aansluiten bij wensen/ideeën samenleving, plan is voorbereid, mening hierover vragen, gemeente besluit zelf over vervolg
- Eenzijdig informeren is de basis, er is nog geen invloed voor het publiek

participatiemenu

samen doen

adviseren

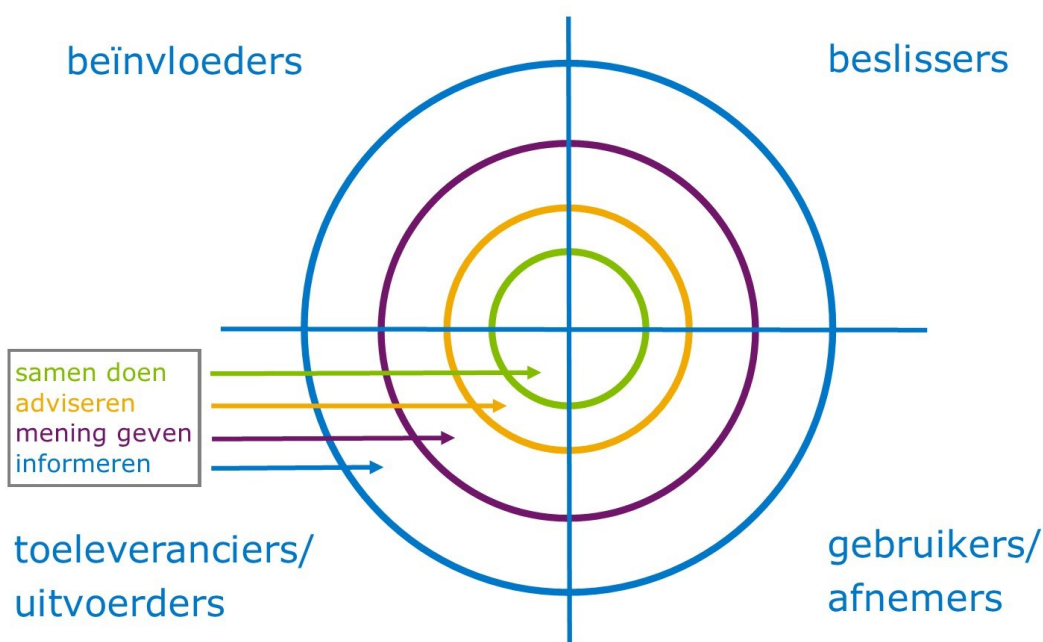
mening geven

informeren

Ringen van invloed

De Ringen van Invloed is een handig hulpmiddel om de spelers te ordenen en daarmee te kijken of je alle spelers in beeld hebt. Met de Ringen van Invloed kun je ook de vertaalslag maken naar de communicatiestrategie: het bepalen van de mate van participatie en wat dit betekent voor je kernverhaal en inzetten van participatievormen.

Aanpak: Ringen van invloed



Volgende pagina

Uitgangspunten
mate van
participatie

maatwerk
meedoen
creativiteit
verwachtingen

participatiewijzer

idee of
thema

gemeentevoorstel



stap 4

Welke mate van participatie is gewenst? VERVOLG

Toelichting Ringen van invloed

De taartpunten geven de verdeling aan op basis van het belang van de spelers bij het beleid of project:

- **Beslissers:** spelers die beslissingen nemen over het beleid/project.
- **Beïnvloeders:** spelers die invloed uitoefenen (formeel of informeel) op het beleid/project.
- **Uitvoerders:** spelers die een rol spelen bij de uitvoering van het beleid/project of kennis kunnen opleveren.
- **Gebruikers:** spelers die de gevolgen van het beleid/project ervaren.



Rollen

De cirkels geven de rol aan die de spelers in het beleid/project kunnen hebben. Dit noemen we het participatiemenu:



Samen doen



Adviseren



Mening geven



Informereren

Uitgangspunten
mate van
participatie

maatwerk
meedoen
creativiteit
verwachtingen

participatiewijzer

idee of
thema

gemeentevoorstel



stap 5

Bepaal de participatievraag, het kernverhaal

- sluit aan bij de belevingswereld, vragen en verwachtingen van de betrokkenen
- is van belang, klein, dichtbij en nu en gaat over inhoud en proces

Rode draad

Bepaal het verhaal waarover je met de spelers praat. Het verhaal (korte of lange tekst) vormt de rode draad voor de communicatie.

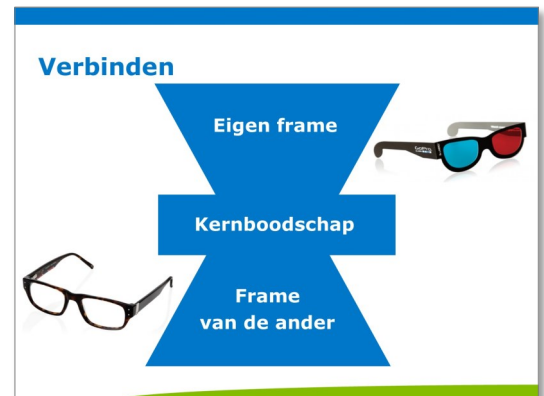
- Je verhaal moet aansluiten bij de belevingswereld van de spelers en de vragen en verwachtingen die zij hebben. Op die manier ontstaat er contact.
- Ook moet het verhaal opvattingen van buiten verbinden met beleids/projectdoelen van binnen.

Inleving

Je verhaal kan zowel over inhoud, proces als emotie gaan. Het is hierbij van belang om in de huid van de 'spelers' te kruipen:

- ◇ wat denken/vinden de anderen?
- ◇ Hoe kijken zij tegen het onderwerp aan?
- ◇ Delen zij het probleem?
- ◇ Wat zijn hun belangen of bezwaren?

De antwoorden op deze vragen kun je handig inzetten om je boodschap te bepalen.



Kernverhaal, gezien vanuit de lezer

KIJK

Waarom moet ik dit weten?

Vraagstuk / mening / standpunt

Met 'KIJK' trek je aandacht. Je geeft aansprekende feiten. 'KIJK' is de aandachtstrekker. Iets waar mensen naar willen luisteren, omdat het ze aanspreekt, raakt of omdat het opmerkelijk is. Waarom is jouw verhaal belangrijk? Wat zit erin voor de toehoorder? Waarom zou de ander luisteren?

WANT

Kan ik het volgen?

Verklaring / feiten / argumenten

Het middendeel. Hier zit de logica achter wat je wilt bereiken. De redenering of uitleg. Het is het verband tussen de situatie die je bij 'KIJK' vertelt en het appel dat je met 'DUS' gaat doen.

DUS

Wat moet ik er verder mee?

Actie / voorstel / oplossing

Dit is het appel dat je op de lezer/toehoorder doet. Moet de ander in actie komen of hoeft hij/zij alleen maar iets te weten?

Uitgangspunten
mate van
participatie

maatwerk
meedoen
creativiteit
verwachtingen

participatiewijzer

idee of
thema

gemeentevoorstel



stap 6

Wat is de participatievorm?

- Overweeg wie we inzetten als afzender
- Bepaal welke werkvormen en communicatiemiddelen ingezet kunnen worden

Communicatiekalender

Stel een Communicatiekalender op waarin je de belangrijke mijlpalen in het proces aangeeft. Vermeld daarin welke participatievorm je inzet en welk communicatiemiddel en/of participatievorm je daarbij inzet. Ter inspiratie een greep uit de vele mogelijkheden. *

Samen doen

Gezamenlijk beleid, keuzes en besluitvorming

PakAan!/ Ideeënmakelaar	De ideeënmakelaar helpt inwoners hun idee vorm te geven. Door praktisch mee te denken en bijvoorbeeld de initiatiefnemer in contact te brengen met andere organisaties.
Ideeënshow	Een campagne om ideeën aan te dragen. Verschillende speelse acties met inwoners worden uitgevoerd, zoals het beschilderen van klike's, het maken van muurgedichten of het organiseren van een feest.
Motiemarkt	Tijdens de motiemarkt worden ideeën van inwoners gekocht. De raadsleden lopen tijdens de motiemarkt langs kramen. Het is aan de inwoners om hen te overtuigen van hun idee.
Veilinghuis	Inwoners veilen bij het veilinghuis hun ideeën. Professionele organisaties en wijkbewoners brengen vervolgens een bod uit om een idee of voorstel te realiseren of een probleem op te lossen.
Wijkstemdag	Inwoners bedenken plannen voor de wijken. Over deze plannen wordt gestemd. De plannen met de meeste punten worden gehonoreerd en uitgevoerd.
Smederijen	Inwoners smeden samen plannen om de leefbaarheid in hun buurt te verbeteren. De taak is om ideeën, wensen en initiatieven vanuit de buurt te inventariseren en realiseren.
Metamorfose-weekend	Inwoners bedenken voorafgaand aan het metamorfoseweekend ideeën om hun wijk te verbeteren. Deze ideeën worden tijdens het metamorfoseweekend uitgevoerd door de inwoners zelf.
Voor de raad er-mee	De gemeenteraad stelt geld beschikbaar voor een project van inwoners of plaatselijke instellingen. De raad kiest het winnende project.
Droomwereld	De gemeente stelt een platform beschikbaar waar je wensen voor de wijk/gemeente kunt invoeren. Iedereen kan aangeven wat zij kan betekenen of te bieden heeft voor dit project.
Lokale crowd-funding	De gemeente stelt een platform beschikbaar, waar geldschieters en initiatiefnemers elkaar kunnen bereiken. Op deze manier worden ondernemers en geldschieters gestimuleerd lokale projecten en burgerinitiatieven financieel te steunen.

Volgende pagina

participatiewijzer

idee of
thema

gemeentevoorstel



stap 6 Wat is de participatievorm? VERVOLG

Samen doen

Gezamenlijk beleid, keuzes en besluitvorming

Spekcheque	Beloningen beschikbaar stellen voor opmerkelijke initiatieven van bewoners om de leefbaarheid in hun wijk te verbeteren: de Spekcheque.
Jij maakt de buurt	Inwoners geven hun mening in buurtenquêtes en buurtwandelingen. Vervolgens worden tijdens buurtgesprekken prioriteiten aangegeven.
Allemaal burencommunity	Een omgeving waar ondernemers, vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties en creatieve zelfstandigen elkaar ontmoeten en hun ideeën proberen te realiseren.
Right to Challenge	Een groep (georganiseerde) inwoners nemen taken van gemeenten over als zij denken dat het anders, beter, slimmer en/of goedkoper kan.
Buurt bestuurt	Inwoners bepalen tijdens bijeenkomsten samen met medewerkers van de gemeente en de politie welke problemen zij in hun wijk willen aanpakken. Doel is de veiligheid en leefbaarheid te verbeteren.
Dorp/stad zonder regels	Bij evenementen komt veel regelgeving kijken. De gemeente werkt proactief en preventief samen met inwoners om binnen de regels een goed evenement te organiseren.
Mijn stad van de toekomst	De opdracht voor het maken van de toekomstvisie wordt weggezet bij een werkgroep van (maatschappelijke) partners, waar de gemeente een onderdeel van is.
Ontwerpatelier	Tijdens bijeenkomsten rondom thema's delen stakeholders informatie en gaan met elkaar in gesprek. Om uiteindelijk te komen tot gezamenlijke uitgangspunten voor een visie en beleid.

Adviseren

Geen concreet plan, wens om door te praten, advies vragen om zo zelf betere keuzes te maken

- Klankbordgroep
- Denktank
- Rondetafelgesprek
- Gebiedspaspoort
- Reuzenkaart
- De generatiekloof
- Kanttekening
- Verbeterfoto's
- Pizzapunt
- G1000/burgertop
- Werkbezoek
- Over de kook
- Stadstoer/Safari/Wijkwandelingen
- Haardvuur-/huiskamergesprekken
- Pop-up
- Ideeënwedstrijd
- Toekomstverhaal
- Publieke peiling
- Publieke peiling
- Burgerarena
- Duurzame ontmoeting
- Ambassadeursnetwerk
- Peer tot peer
- World café
- Adviesraad
- Expertsessie
- Begrotingswijzer
- Kinderconferentie

 Volgende pagina



participatiewijzer

idee of
thema

gemeentevoorstel



stap 6 Wat is de participatievorm? VERVOLG

Mening geven

Aansluiten bij wensen/ideeën samenleving, plan is voorbereid, mening hierover vragen, gemeente besluit zelf over vervolg

- Persoonlijk gesprek
- Inloopbijeenkomst
- Bewonersbijeenkomst
- Klankbordgroep
- Presentatie met gesprek
- Open dag
- Enquête
- Bewonerspanel
- Buurtwandeling
- Fotowedstrijd
- Huiskamergesprek
- Wijkschouw
- (Digitaal) reactieformulier
- Mini-referendum op scholen
- E-participatie b.v. via wijkenwebsite
- Spreekuur wijkwethouder
- Ontbijtsessie
- Moodboard
- Prioriteitenmeter
- Raadgevend referendum
- Kinderen vragen naar mening
- Inbraakarena
- Versnellingskamer

Informereren

Eenzijdige informatie is de basis, er is nog geen invloed voor het publiek

- Stadsnieuws
- Persbericht
- (Digitale) nieuwsbrief
- Wijkwijzer (nieuwsbrief)
- Brief
- Telefoon
- E-mail
- What's app
- Chat
- Website zwijndrecht.nl
- Wijkenwebsite
- Facebook @gemeentezwijndrecht
- Facebook wijken Zwijndrecht
- Twitter @gemzwijndrecht
- Film / Vlog
- Flyer
- Brochure
- Communicatiemiddelen van partners
- Magazine
- Advertentie
- Advertorial
- Posters
- Inloopavond
- Informatiebijeenkomst
- Informatiemarkt
- Publiekscampagne (online en offline kanalen)
- Mobiele app
- Maquette
- (Digitale) tekening / foto
- Digiborden
- Ansichtkaart
- Open dag

*Bron: Participatiebox SIR Communicatiemanagement. www.sir.nl

Uitgangs-
punten
mate van
participatie

maatwerk
meedoen
creativiteit
verwachtingen

participatiewijzer

idee of
thema

gemeentevoorstel



stap 7

Welke bestuursstijl past bij de menukeuze?

- Faciliterend, samenwerkend, delegerend
- Participerend, consulterend
- Consulterend
- Informatief

	Bestuursstijl en rol van bestuur	Rol van participant	Voorbeeld Zwijndrecht
	<i>Faciliterende stijl</i> Biedt ondersteuning (tijd, geld, deskundigheid, materiële hulpmiddelen)	Initiatiefnemer	Pak Aan; wegversmalling
	<i>Samenwerkende stijl</i> Werkt op basis van gelijkwaardigheid met andere partijen samen	Samenwerkingspartner	Speeltuin Van Yperen
	<i>Delegerende stijl</i> Geeft aan de participant de bevoegdheid om binnen de randvoorwaarden zelf beslissingen te nemen of uitvoering aan het beleid te geven.	Medebeslisser	Wijkplatforms
	<i>Participatieve stijl</i> Vraagt een open advies waarbij veel ruimte voor discussie en inbreng mogelijk is. Dit betekent onder meer dat de participanten een eigen probleemdefinitie en oplossingsrichting kunnen aangeven.	Adviseur	WMO Adviesraad—ongevraagd advies
	Niet interactieve bestuursstijl		
	<i>Consultatieve stijl</i> Raadpleegt de participanten over een gesloten vraagstelling. Men kan zich dan alleen uitspreken over het voorliggend plan en het plan enkel van commentaar voorzien.	Geconsulteerde	Burgemeester Bruinelaan
	<i>Informatieve stijl</i> Voert geheel zelfstandig beleid. Dit beleid wordt kenbaar gemaakt waarbij getracht wordt bij de participanten draagvlak te vinden door hen te overtuigen.	Toehoorder	Verkiezingen

Uitgangspunten
mate van
participatie

maatwerk
meedoen
creativiteit
verwachtingen